

РЕГУЛЮВАННЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ ВОВКА В ПРИРОДІ ТА МИСЛИВСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Товт К.Ю., 205з-23м-02

Науковий керівник – канд. с.г. наук, ст. викладач **Бородін Ю.М.**
Державний біотехнологічний університет

Вовк – хижак, найбільший у фауні України представник родини псових. У своїх дослідженнях мисливствознавці, екологи, біологи приділяли увагу систематиці та походженню, морфології, екології, етології вовка. Трофічні зв'язки хижака, його вплив на мисливську фауну залишаються недостатньо вивченими.

Існуючі методи обліку не завжди дають змогу достовірно встановити чисельність виду. Значна індивідуальна територія, добовий хід, наявність не територіальних вовків створюють труднощі при обліках звіра. Не сприяє точності обліку проведення його в грудні, а не наприкінці сезону полювання. Деякі дослідники притримуються думки, що чисельність вовка в Карпатах удвічі менша за офіційні дані обліків, а добування становить понад 70 % від загальної чисельності виду.

Метою досліджень було визначення впливу вовка на динаміку популяції основних видів мисливських тварин та регулювання його чисельності в умовах Царичанської РО УТМР Дніпропетровської області.

При проведенні цих досліджень були поставлені завдання дати відповідь на такі питання:

- ❖ Територіальні ділянки вовчих зграй та буферні зони.
- ❖ Чисельність та статеві-віковий склад зграй.
- ❖ Особливості біології вовка.
- ❖ Характеристики мисливських ділянок.
- ❖ Розподіл особин вовчої зграї по територіальній ділянці.
- ❖ Довжина добових переходів вовчої зграї та особливості використання території.
- ❖ Живлення та мисливська поведінка вовка.
- ❖ Вплив фактору неспокою.

Результати досліджень можуть бути використані при оцінці впливу вовка на динаміку популяції основних видів мисливських тварин та регулювання його чисельності в умовах Царичанської РО УТМР та інших лісомисливських господарств Дніпропетровської області України.

Автором особисто організовано і проведено науково-виробничі дослідження з оцінки впливу вовка на динаміку популяції основних видів мисливських тварин та регулювання його чисельності в умовах Царичанської РО УТМР Дніпропетровської області, збір вихідних даних, їх статистична обробка та аналіз, узагальнення результатів, висновки і

пропозиції виробництву. Розробка програми і методики досліджень були відпрацьовані разом з науковим керівником.

В регулюванні чисельності популяції вовка застосовують дві головні стратегії:

- ❖ підтримка тривалого максимально стійкого вилучення;
- ❖ підтримка оптимальної стійкої чисельності.

Перша зазвичай використовується при експлуатації угруповань мисливських видів, друга – для тих, яким загрожує зникнення. Але їх реалізація неможлива без моніторингу за станом чисельності і соціальної структури популяцій, адже обидві стратегії передбачають проведення заходів, направлених на відтворення розміру угруповань тварин відповідно до ємності середовища. Таким чином, управління завжди передбачає підтримку оптимальної чисельності на постійному рівні, яку умовно приймають за пересічну величину популяції, і за якої темпи відтворення сягають високих та стабільних значень.

Незважаючи на те, що в ХХ ст. найважливішою структурою тваринного світу була визнана популяція, найбільш складним питанням виявилось управління нею.

По-перше, у більшості випадків визначення популяційних меж виявилось нереальним завданням не лише для практиків, а й для вчених.

По-друге, адміністративний устрій територій і їх відповідне підпорядкування виявились нездоланими перешкодами для раціонального використання багатьох природних ресурсів взагалі.

При спробах управління популяцією вовка, яка в сучасних умовах України зводиться до боротьби з підвищенням чисельності виду, не враховуються такі особливості його поведінки, як наявність територіальних ділянок зграй, розміри яких змінюються сезонно, існування тимчасових груп не територіальних особин, характер розподілу переяроків під час гону тощо.

Існують проблеми з визначенням чисельності вовка. Немає національної програми менеджменту популяції.

Полювання на вовка відбувається в окремо взятому мисливському господарстві в середньому 6 разів на рік (враховуючи браконьєрське а також полювання з використанням незаконних засобів), при цьому успішним є 1 з 6. Найбільш поширений метод добування – відстріл з номеру під час облавного полювання на ратичних (42% від загальної кількості полювань), рідше - полювання з прапорцями (13%), відстріл під час полювання на лисицю (9%). Також поширене незаконне використання капканів та петель (16%), дуже рідко отрути (0,3%); подекуди проводять полювання з застосуванням снігоходів (4,2%). Полювання у привади (4%), на вабу (0,5%), пошук лігвищ (8%) та інші традиційні методи (3%) менш поширені, з кожним роком їх відсоток зменшується по мірі відходу від справи старшого покоління мисливців-вовчатників.

Слід зазначити, що близько 30% поширених на Україні методів полювання є незаконними (з використанням петель та капканів, авто- та авіатранспорту, отрути тощо), а також той факт, що найбільше вовка здобувають під час полювання на інші мисливські види (ратичних), а не під час цільових полювань, організованих спеціально на вовка.

Регулювати чисельність вовка треба, враховуючи етолого-екологічні особливості виду, які регулюють щільність популяції, та режим природокористування території. На територіях, де відбувається розмноження вовка протягом тривалого періоду, доцільніше елімінувати молодих (прибулих) та не територіальних особин. Альфа-пара забезпечує певний захист території від великої кількості не територіальних переярків та здичавілих собак. До того ж альфа-пара частіше спеціалізується на здобуванні диких видів-жертв, маючи певний досвід та можливість передавати цей досвід прибулим. Подібний статус вовків забезпечує їхню регулюючу роль в природних екосистемах та знижує рівень конфліктів з людиною.

Необхідно також підтримувати баланс між ресурсом диких ратичних, відсотком, який вилючає мисливське господарство та відсотком, який вилучають хижаки, зокрема вовк, на конкретній території. Необхідним є закладання у збитки мисливського господарства «частки вовка» у здобуванні диких ратичних. Це допоможе уникнути різкого збільшення пресу на диких ратичних та підвищення частоти нападів на свійську худобу. Враховуючи пластичність собаки та можливість часткового заміщення вовка в його еконішу, необхідно регулювати чисельність вовка тільки в комплекті з регулюванням чисельності здичавілих собак.

Важливим аспектом соціальної поведінки вовка, який необхідно враховувати при менеджменті популяції, є розподіл функцій між членами зграї та спадкоємність традицій, зокрема особливостей мисливської поведінки. При відстрілі альфа-пари молодь, що не встигла отримати належну практику та досвід полювання на диких тварин, може в майбутньому надавати перевагу здобуванню свійських тварин. Те саме стосується розрізаних не територіальних особин, чисельність яких збільшується на територіях з високим рівнем забудови.

Свійські тварини історично є частиною вовчого раціону, проте основне питання полягає у співвідношенні природного та антропогенного ресурсів у харчуванні хижака. Саме порушення стабільності просторової та етологічної структури популяції призводить до негативних змін у харчовій спеціалізації виду. Популяція вовка на території України має високу чисельність і спостерігається тенденція до її збільшення. До того ж існує стабільна можливість поповнення за рахунок сусідніх держав. В цілому вовк – найбільш лояльний до фактору непокоєння та антропогенної трансформації ландшафту вид великих хижих.